

اصلاً قابلیت پخش از تلویزیون ندارند. فضای جشنواره تلویزیونی مستند نیز قالبی دارد که مختص دیده شدن از قاب تلویزیون است و باید این موضوع را در نظر گرفت. سینماحقیقت به مستندهایی توجه می‌کند که قرار است روی پرده سینما دیده شوند و به همین دلیل احتمالاً اشتراکات میان آثار این دو فضا کمتر است. اما اینها دلایل منطقی ماجرا هستند؛ دلایل غیرمنطقی هم داریم. باید ببینیم کدامیک از سازمان‌ها در شرایطی که وضعیت مالی خوبی نداریم، به صورت جدی با یکدیگر مشارکت می‌کنند تا یک اثر خوب ساخته شود.

این مستندساز افزود: معمولاً هر مجموعه‌ای تلاش می‌کند خودش به تنهایی کاری انجام دهد. مرکز با تلویزیون کار نمی‌کند، تلویزیون با مرکز نمی‌تواند کار کند و مجموعه‌های دیگر نیز با یکدیگر گسسته شده‌اند. امیدوارم این وضعیت درست شود و مجموعه‌ها بتوانند با یکدیگر کار کنند. درباره سینماحقیقت نیز، جدا از مسئله تفاوت قاب تلویزیون و آثاری که اساساً قابلیت پخش ندارند، به نظر من عزم جدی برای همکاری وجود ندارد. ممکن است در ظاهر گزارش‌ها و صحبت‌های مدیران چیز دیگری باشد، اما در اصل ماجرا این گونه نیست. می‌توانید آمار بگیرید و ببینید واقعاً چه تعداد از کارها در این بخش به صورت مشارکتی تولید شده‌اند.

مهدی بخشی مقدم
مستندساز:

سینمای مستند این روزها حال و روز خوبی ندارد

مهدی بخشی مقدم، مستندساز، نهمین دوره جشنواره تلویزیونی مستند را نشانه‌ای از استمرار و بلوغ این رویداد می‌داند، اما معتقد است پشت این استمرار، مسئله مهم‌تری دربارۀ جایگاه مستند و نگاه مدیران فرهنگی به این گونه سینمایی وجود دارد؛ مسئله‌ای که به گفته او، نیازمند توجه جدی‌تری است.

بخشی مقدم، در گفت‌وگو با روزنامه صبا اظهار کرد: اکنون به وضوح می‌بینیم که سطح تولیداتی که در چند سال اخیر ساخته می‌شود، از نظر کیفیت روبه کاهش است. مایک دوره طلایی در دهه‌های ۸۰ و ۹۰ داشتیم. بسیاری از مستندسازان ما در عرصه‌های بین‌المللی حضور جدی داشتند و فیلم‌های درجه‌یکی ساخته می‌شد. اما با توجه به شرایط اقتصادی، فیلم‌ها و فیلمسازان مستند به تدریج از این چرخه خارج می‌شوند. فیلم‌ها با بودجه‌های بسیار پایین ساخته می‌شوند و عوامل درجه‌یک دیگر در سینمای مستند کار نمی‌کنند. بسیاری از نیروهایی که در سینمای مستند فعالیت داشتند، به دلیل شرایط اقتصادی به سمت سینمای داستانی رفته‌اند و به نظر من باید هم به آنها حق داد.

این مستندساز تأکید کرد: سینمای مستند ایران این روزها حال و روز خوبی ندارد و هر کسی که در این عرصه حضور داشته باشد، می‌تواند به این مسئله اذعان کند. در دوران جنگ بیشتر گزارش‌های خبری و آثاری را می‌دیدیم که با توجه به شرایط، در مدت کوتاهی تولید و سریع به پخش می‌رسیدند. اما مستند، آن‌طور که من می‌شناسم، به تأمل، تعمق و یک بازه زمانی طولانی نیاز دارد تا فیلمی با مفهوم عمیق‌تر ساخته شود.

بخشی مقدم با انتقاد از نگاه مدیران افزود: متأسفانه این نگاه در میان بسیاری از مدیران وجود دارد که فیلمی زودبازده بخواهند؛ فیلمی که سریع ساخته شود، در دو روز تولید و در دو روز تدوین شود و یک هفته بعد به پخش برسد. شرایط بودجه‌ای که برای فیلم در نظر می‌گیرند، به نظر من بسیار توهین‌آمیز است و اولین قربانی این وضعیت، کیفیت است. هرچه جلوتر می‌رویم، تعداد فیلم‌های خوب مستند، چه در تلویزیون و چه در جشنواره سینماحقیقت، کمتر می‌شود.

وی افزود: در شرایطی که بعد از جنگ با آن مواجه شده‌ایم، شبکه مستند و دیگر شبکه‌های تلویزیونی بیشتر

به دنبال برنامه‌های زودبازده تلویزیونی هستند؛ برنامه‌ای با یک مجری و یک مهمان که در استودیو تولید و سریع پخش شود. دیگر آن تأمل، تعمق و بازه زمانی‌ای را که فیلم مستند نیاز دارد، کمتر شاهد هستیم. هم صداوسیما و هم مرکز گسترش اعلام می‌کنند که با یکدیگر هم‌افزایی خواهند داشت، اما عملاً این هم‌افزایی را نمی‌بینیم.

بخشی مقدم ادامه داد: با توجه به شرایطی که فیلم مستند درگیر آن است، حتی مهم‌ترین جشنواره فیلم مستند، یعنی سینماحقیقت، به دلیل شرایط اقتصادی و وضعیت موجود، هر روز کوچک‌تر می‌شود. زمانی شور و اشتیاق و تعداد بیشتری از مخاطبان وجود داشت، اما هر روز از این جمعیت کم می‌شود و تعداد مستندسازانی که فیلم می‌سازند نیز کمتر می‌شود. شرایطی که سینمای مستند امروز درگیر آن است، واقعاً ناراحت‌کننده است. امیدوارم فکری برای حداقل معیشت مستندسازان شود؛ چون بسیاری از آنها درگیر تأمین حداقل نیازهای زندگی هستند و این شایسته هنرمند و مستندسازی نیست که می‌خواهد یک سال از عمرش را صرف ساخت یک فیلم مستند کند.

محسن اسلامزاده
مستندساز:

مستند فقط یک مسئله صنفی نیست

محسن اسلامزاده، مستندساز، در گفت‌وگو با روزنامه صبا، ضمن ارزیابی نهمین جشنواره تلویزیونی مستند و تأکید بر اهمیت توجه به پیشکسوتان این حوزه، درباره شرایط تولید و پخش مستند در تلویزیون و ضرورت بازنگری در سیاست‌های این حوزه سخن گفت.

اسلامزاده درباره وضعیت تولید مستند در تلویزیون اظهار کرد: واقعاً باید فکری به حال این ماجرا شود؛ چون مرکز سیم‌رغ هم تا حدی به سمت داکتودرام و کارهای شبه‌داستانی رفته است، در حالی که بودجه شبکه مستند به شدت پایین آمده است. بارها وعده داده‌اند که بودجه شبکه مستند افزایش پیدا کند، اما این اتفاق نیفتاده است.

اسلامزاده افزود: باید از ظرفیت بند «ج» و منابعی که ارگان‌های مختلف دارند، بخشی را به سمت مستند هدایت کنیم و همه منابع صرف برنامه‌های تلویزیونی نشود. مدیران ارشد صداوسیما خودشان سابقه مستندسازی دارند و انتظار داریم درک کنند که بحث مستند صرفاً یک مسئله صنفی نیست. مستندپلی میان مردم و دولتمردان است، نقش کاتالیزور را بازی می‌کند، حرف‌ها را منتقل می‌کند و دیالوگ ایجاد می‌کند. عمق مستند از بسیاری از برنامه‌های تلویزیونی بیشتر است. وی با انتقاد از جایگاه مستند در کنکاکور تلویزیون گفت: چرا در شبکه‌های اصلی، کنکاکور خوب و ثابتی

برای مستند نداریم؟ همه چیز به شبکه مستند و افق پاس داده می‌شود؛ در حالی که این شبکه‌ها مخاطبان خاص خودشان را دارند. تعدد اکران و پخش در این شبکه‌ها جای تقدیر دارد، اما مستند باید به سبب اصلی شبکه‌ها، در ساعت اصلی و برای مخاطبان گسترده‌تر تلویزیون بیاید.

اسلامزاده در پایان درباره آثار سینماحقیقت نیز اظهار کرد: باید برای این آثار تصمیم و برنامه‌ای گرفته شود تا بعد از جشنواره، با کارشناسی و پیوست نقد و نظر، امکان پخش آنها فراهم شود. دیگر به نظرم خیلی دیر شده است. این همه اثر دارد به تدریج بیات می‌شود و تعدادشان هم بسیار زیاد شده است. شاید اکنون ۴۰۰ یا ۵۰۰ اثر و حتی بیشتر وجود داشته باشد. نباید به چند جشنواره و اکران برای چند نفر صبر بکنند. کارها باید وارد قاب تلویزیون شوند، جریان‌سازی کنند و به نقطه خوبی برسند.

وحید فرجی
مستندساز:

بحران بودجه فقط گریبان تلویزیون را نگرفته است!

نهمین جشنواره تلویزیونی مستند پس از پشت سر گذاشتن وقفه‌ها و اتفاقات مختلف، سرانجام به پایان رسید؛ رویدادی که به گفته وحید فرجی، مستندساز، با وجود طولانی شدن روند برگزاری، در آستانه یک دهه فعالیت به جایگاهی جدی‌تر و پخته‌تر رسیده است. فرجی در گفت‌وگو با روزنامه صبا، در کنار ارزیابی این دوره از جشنواره، درباره شرایط تولید مستند و ضرورت ایجاد سازوکارهای پایدار برای حمایت از این حوزه نیز صحبت کرد.

وحید فرجی، درباره کمبود بودجه در ژانرهای مختلف مستند اظهار کرد: خود من کم‌وبیش در ژانرهای مختلف کار می‌کنم. اثری که امسال در همین جشنواره داشتم، درباره کرونا و ایرانگردی و سفر بود و کاندیدای انتخاب هم شد، اما حتی همان کار را هم نمی‌توانم ادامه بدهم. حتی درباره کارهای جنگی نیز همین وضعیت وجود دارد. می‌خواهم بگویم کمبود بودجه برای همه مستندهاست؛ هم از نظر ژانر و هم از نظر موضوع.

فرجی ادامه داد: درست است که در جنگ، برخی کارهای اورژانسی و فوری ساخته می‌شد، اما همان‌ها هم بیشتر حاصل تعهد خود بچه‌ها بود. اگر مستندسازان بخواهند فقط با نگاه مالی به موضوع نگاه کنند، شاید همان آثار هم ساخته نشود. بسیاری از بچه‌ها به دلیل تعهد ملی و اعتقادی‌شان کار می‌کنند و این آثار ساخته می‌شود، اما مسئله کمبود بودجه، همه موضوعات را دربر گرفته است. این بحران فقط مربوط به تلویزیون نیست. من در ۱۵ تا ۱۸ سال گذشته با بخش‌های مختلف

کار کرده‌ام و امروز همه آنها با بحران بودجه مواجه‌اند. وی درباره جایگاه مستند در بودجه فرهنگی گفت: این قصه سال‌های طولانی ماست و فقط مربوط به امروز و تشدید بحران اقتصادی نیست. بارها هم درباره آن صحبت کرده‌ایم. گاهی شاید تلویزیون اگر فقط هزینه یک یا دو سریال خود را کم کند، یک خون تازه در مستندسازی به جریان بیفتد. درباره این موضوع بسیار صحبت شده، جلسات مختلفی با مدیران سازمان و معاونت سیما برگزار شده و اقداماتی هم صورت گرفته است، اما با توجه به اثری که مستند می‌تواند در جامعه داشته باشد، این میزان حمایت هنوز کافی نیست.

فرجی یکی از راهکارها را استفاده از ظرفیت بند «ج» دانست و در پایان گفت: قانونی وجود دارد که بر اساس آن نهادهای دولتی و وزارتخانه‌ها باید درصدی را برای تولید آثار فرهنگی در حوزه مرتبط با فعالیت خود اختصاص دهند. اگر فرآیندی ایجاد شود که این منابع از وزارتخانه‌ها گرفته و به فضای مستندسازی و تلویزیون تزریق شود، اتفاق بسیار مهمی خواهد افتاد. اما این مسئله خیلی جدی پیگیری نمی‌شود و باید به شکل ساختاری و سازمانی دنبال شود. اگر این اتفاق بیفتد، مستندسازی جان تازه‌ای می‌گیرد. این وظیفه یک مستندساز نیست که به تنهایی چنین سازوکاری را دنبال کند؛ این مسئله باید در سطح ساختاری و سازمانی پیگیری شود. در بخش‌های مختلف فرهنگی، سینما و سریال‌سازی نیز مشکلات وجود دارد، اما مستندسازی همیشه فقیرتر و نحیف‌تر بوده است.

علی تکرخوستا،
مستندساز:

چرا فقط به چند نوع مستند خاص بودجه داده می‌شود؟

علی تکرخوستا، مستندساز، از جمله فیلمسازانی است که همچنان تلویزیون را یکی از مهم‌ترین مسیرهای ارتباط مستند با مخاطب عمومی می‌داند؛ نگاهی که با وجود تغییرات گسترده در شیوه تماشای آثار تصویری و گسترش پلتفرم‌ها، برای او همچنان موضوعیت دارد. تکرخوستا که تجربه ساخت مستند «آقا نعمت» را در کارنامه دارد، این روزها چند طرح مستند را دنبال می‌کند و در کنار فعالیت حرفه‌ای خود، با چالش‌های تأمین بودجه برای ادامه برخی پروژه‌ها نیز مواجه است. او در گفت‌وگو با ما درباره تجربه خود از تولید مستند، ظرفیت تلویزیون و ضرورت توجه به گونه‌هایی از مستندسازی که کمتر مورد حمایت قرار می‌گیرند، صحبت کرده است.

وی اذعان داشت: متأسفانه یکی از ضعف‌های بزرگ سازمان صداوسیما این است که فقط به یک سری مستندهای خاص بودجه می‌دهد یا آنها را در اولویت قرار می‌دهد. برای خود من حدود یک سال است که پس از ساخت مستند «آقا نعمت»، تصمیم گرفتم مجموعه مستند «قله‌های ایران» را بسازم، اما هر بار که مراجعه کردم، گفتند فعلاً برای این کار بودجه نداریم. در حالی که برخی از این کارها به صورت غیرمستقیم برای ایران و در راستای همان اهداف فرهنگی مؤثر هستند و شاید حتی بیشتر از برخی تولیداتی که اکنون ساخته می‌شود، کارکرد داشته باشند.

تکرخوستا درباره مجموعه «قله‌های ایران» گفت: ما در این مجموعه می‌توانیم ایران و طبیعت ایران را نشان دهیم. واقعاً در بسیاری از نقاط جهان تصور می‌کنند ایران کشوری بسیار عقب‌مانده است و ما می‌توانیم با ساخت چنین مستندهایی، تصویری زیبا و واقعی از ایران به دنیا نشان دهیم. به نظر من، بزرگ‌ترین ضعف سازمان صداوسیما این است که فقط به یک سری مستندهای خاص و با اهداف مشخص بودجه می‌دهد، در حالی که مستند مستقل، آثار اجتماعی، طبیعت و گردشگری یا کمتر ساخته می‌شوند یا تقریباً هیچ حمایتی از آنها صورت نمی‌گیرد.

